

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 502)

Türkiye Cumhuriyeti ve Letonya Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe ve Dışişleri Komisyonları Raporları (1/618)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG/101-1217/3100

21.7.1997

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişler Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 9.7.1997 tarihinde kararlaştırılan "Türkiye Cumhuriyeti ve Letonya Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Mesut Yılmaz
Başbakan

GEREKÇE

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmalarının ana amacı, taraf ülkeler arasında sermaye ve teknoloji akımını teşvik ve ilgili ülkenin hukuk düzeni içinde nasıl korunduğunu tespit etmektir.

Bilindiği üzere, genel ekonomik politikamızın ana hedefleri arasında; ülke müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelere açılması, yabancı sermaye ve teknolojisinin ülkemize gelmesi yolu ile ülke ekonomisinin dünya ekonomisi ile entegre edilmesi bulunmaktadır.

Bu çerçevede içinde, ülkemizde yatırım yapan yerli ve yabancı sermayenin çalışma esaslarını belirlemek ve teşvik etmek amacıyla Yüce Meclisimiz tarafından kabul edilen çeşitli kanunlara paralel olarak, yatırım ve ticari ilişkilerimizin yoğun olduğu veya bu cihetle bir potansiyel görülen ülkelerle, 1961 yılında başlatılan Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmalarının imzalanması hızlandırılmış ve şimdiye kadar kırkaltı ülkeyle anılan anlaşma imzalanmış bulunmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti ile Letonya Cumhuriyeti arasında sermaye ve teknoloji akımını hızlandırmak amacıyla imzalanan, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmasının esasları şöyle özetlenebilir :

1. Türkiye ve Letonya'da uygulanan yabancı sermaye ve kambiyo mevzuatına açıklık kazandırmak ve karşılıklı tanıtılmasına imkân vermek,
2. Türkiye ve Letonya'da yabancı sermayenin kamulaştırma ve devletleştirme yönünden tabi olacağı muamele ve sahip olduğu haklara açıklık getirmek ve
3. Her iki ülkede, özel teşebbüsle devlet arasında çıkabilecek ihtilafların çözüm yollarını tespit etmektir.

Bu Anlaşmayla, bir kısım Letonya menşeli sermayenin ülkemize gelmesi beklenmekle birlikte, esasen artık yurt dışına açılmış olan Türk yatırımcılarının Letonya'da yapacakları yatırımlar için emniyetli bir ortamın temini öngörülmektedir.

Bu Anlaşma, Türk menşeli özel teşebbüse Letonya, Letonya menşeli özel teşebbüse Türkiye'de karşılıklı ekonomik ve yasal güvence verirken, ilgili ülkelere yeni herhangi bir yük getirmemektedir.

ANLAŞMA MADDELERİNİN GEREKÇELERİ

Madde 1. – Bu maddede, Anlaşma metni içinde sık sık sözü edilen “yatırım”, “yatırımcı”, “hasılat” ve ülke tanımları yapılmaktadır. Özellikle “yatırım” tanımı 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'na paralellik sağlanarak hazırlanmıştır.

Madde 2. – Bu maddeye göre, Taraflardan her biri, diğer Tarafın yatırımcılarının yatırımlarını kendi kanunî şartlarına uygun olarak yapılmış olması halinde koruma ve teşvik etmeyi taahhüt etmektedir.

Ayrıca, bu maddede, Millî Muamele ve En Ziyade Müsaadeye Mazhar Millet Prensibi düzenlenmekte; Taraflardan her biri diğer Tarafın yatırımcılarının ülkesindeki yatırımlarına, üçüncü bir ülke vatandaşlarının ya da kendi vatandaşlarının ülkesindeki yatırımlarına (hangisi daha elverişli ise) uyguladığından daha az elverişli olmayacak biçimde muamelede bulunmayı taahhüt etmektedir. Ancak, herhangi bir üçüncü ülke yatırımcılarına uluslararası anlaşmalarla sağlanan özel avantajlar, vergilendirme ile ilgili olarak yapılan karşılıklı düzenlemeler veya oluşturulan gümrük birlikleri, ekonomik birlikler ya da benzer kuruluşlar çerçevesinde tanınan ayrıcalıklar, En Ziyade Müsaadeye Mazhar Millet Prensibine istisna teşkil etmektedir.

Madde 3. – Bu madde, T.C. Anayasası'nda yer alan kamulaştırma ve devletleştirme konularını kapsamakta ve hangi şartlarda bu işlemlerin gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir. Bu şartlar; kamulaştırmanın kamu yararı amacıyla yapılması ve yürürlükteki mevzuat uyarınca eşitlik ilkesinin gözetilmesi ile yeterli ve etkin bir tazminat ödemesinin yapılmasıdır.

Ayrıca madde; ev sahibi ülkede savaş, olağanüstü hal ve benzeri durumların ortaya çıkması halinde diğer Taraf yatırımcıları zarara uğramışsa, zarara uğrayan Taraf yatırımcılarına uygulanacak muamelede Millî Muamele ve En Ziyade Müsaadeye Mazhar Millet prensiplerinin (hangisi daha elverişli ise) gözetilmesi hükmünü getirmektedir.

Madde 4. – Sermaye ve gelirlerin transferini düzenleyen bu maddede, bir yatırım ile ilgili bütün transferlerin serbest bir konvertibl kur üzerinden ve gereksiz gecikme olmaksızın gerçekleştirilmesi Taraflarca garanti edilmektedir. Transferlerin serbest bir konvertibl kur üzerinden yapılması hükmü kambiyo mevzuatımıza uygun olarak düzenlenmiştir.

Madde 5. – Bu maddede, Taraflardan birinin ülkesinde yapılmış olan yatırımın, yatırımının ülkesinde sigorta edilmiş olması halinde sigorta şirketinin yatırımının haklarına halefiyeti düzenlenmektedir. Ayrıca bir uyuşmazlık durumunda Anlaşmanın VII. maddesi yoluyla çözüme gidilecektir.

Madde 6. – Bu maddede yatırımların benzer durumlarda Anlaşma ile sağlanandan daha elverişli bir muameleye tabi olmalarını sağlayan, her bir Tarafın kanun ve nizamlarına, Uluslararası hukukî yükümlülüklerine, ya da Taraflardan herhangi biri tarafından üstlenilen, bir yatırım sözleşmesi veya yatırım iznini kapsamak üzere yükümlülüklerine aykırı olmayacağı belirtilmektedir.

Madde 7. – Bu maddede bir Taraf ile diğer Tarafın yatırımcısı arasında çıkabilecek yatırım uyuşmazlıkları tanımlanarak, çözüm yolları düzenlenmektedir. Öngörülen prosedüre göre, öncelikle

uyuşmazlık karşılıklı görüşmeler yoluyla çözümlenmeye çalışılacak, çözüme ulaşılamazsa; yerel yargı organlarına başvurma yolu açık tutulmak kaydıyla uluslararası tahkim yoluna başvurma hakkı kullanılabilir. Bununla birlikte, yatırımcı uyuşmazlığı yerel yargı organına getirmiş ve kesin karar alınmış ise uluslararası tahkim yoluna başvurma imkânı kalmamaktaysa da, bir yıl içinde kesin karar alınamamış olması halinde uyuşmazlık Uluslararası tahkime götürülebilecektir.

Madde 8. – Bu Anlaşmanın uygulama ve yorumundan dolayı Taraflar arasında doğabilecek uyuşmazlıkların çözüm yolları düzenlenmiş, doğrudan ve anlamlı müzakerelere ağırlık verilmekte beraber tahkim mekanizması da tanımlanmıştır.

Madde 9. – Anlaşmanın yürürlüğe girme süreci ve yürürlük süresi bu maddede düzenlenmektedir.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

8.1.1998

Esas No. : 1/618

Karar No. : 26

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanarak, 21.7.1997 tarihinde Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkca 22.7.1997 tarihinde tali komisyon olarak Komisyonumuza, esas komisyon olarak Dışişleri Komisyonuna havale edilen "Türkiye Cumhuriyeti ve Letonya Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı" Komisyonumuzun 6.1.1998 tarihinde yaptığı 27 nci Birleşiminde Hükümeti temsilen Dışişleri ve Maliye Bakanlıkları ile Hazine, Dış Ticaret ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlıkları temsilcilerinin de katılmalarıyla incelenip, görüşülmüştür.

Bilindiği gibi, Dünya ticaret hacminde ve ekonomisinde son yıllarda meydana gelen değişim ve gelişmeler neticesinde, ülkeler arasında yoğun ekonomik faaliyetler ortaya çıkmıştır. Ülkemiz de bu gelişme ve değişimlerden etkilenecek 1980'lerden sonra müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelere açılması, aynı şekilde yabancı müteşebbis ve sermayenin de ülkeye girişinin kolaylaştırılması temel ekonomik politika olarak benimsemiştir.

Bu çerçevede, ülkemiz için ekonomisi ve ticaret hacmi ile potansiyel arz eden Letonya Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında sermaye ve teknoloji akımını hızlandırmak amacıyla 18.2.1997 tarihinde Ankara'da Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması imzalanmıştır.

Anlaşma ile;

– Türkiye ve Letonya'da mevcut yabancı sermaye ve kambiyo mevzuatına açıklık kazandırma ve karşılıklı tanıtılmasına imkân vermek,

– Türkiye ve Letonya'da yabancı sermayenin kamulaştırma ve devletleştirme yönünden tabi olacağı muamele ve sahip olduğu haklara açıklık getirmek,

– Her iki ülkede, özel teşebbüsle devlet arasında çıkabilecek ihtilafların çözüm yollarını tespit etmek,

Gibi hususlar düzenlenmektedir.

Söz konusu Anlaşma, Türk ve Letonya menşeli malların her iki ülke pazarına girişini kolaylaştırırken her iki ülke işadamlarına da karşılıklı ekonomik ve yasal güvence sağlamaktadır.

Tasarı ile; Anayasamızın 90 ıncı maddesi uyarınca söz konusu Anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunması öngörülmektedir.

Komisyonumuzda Tasarının tümü üzerinde yapılan görüşmelerde;

– Söz konusu Tasarının gerekçesinin Anlaşma imzalanana ölkelerin özelliklerini de içerecek tarzda geniş bir perspektifte hazırlanması gerektiği,

– Baltık ülkeleri ile ilişkilerin canlandırılması gerektiği, anılan ölkelerden biri olan Letonya ile Yatırımların Teşviki ve Korunması Anlaşmasının imzalanmasının doğru bir yaklaşım olduğu,

– Söz konusu, Anlaşma ile Türk müteşebbisine yeni yatırım alanlarının yaratıldığı, ifade edilmiştir.

Hükümet adına yapılan tamamlayıcı açıklamada ise, 30.11.1997 itibari ile Türkiye’de Letonya menşeli, Letonya’da da Türk menşeli sermayeye sahip hiç bir firma bulunmadığı, söz konusu Anlaşma ile bu olumsuzluğun ortadan kaldırılmasının amaçlandığı belirtilmiştir.

Bu görüşmeleri takiben, Tasarı ve gerekçesi Komisyonumuzca benimsenerek maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarının, söz konusu Anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunmasına dair 1 inci maddesi ile yürürlük ve yürütmeye ilişkin 2 ve 3 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz, Dışişleri Komisyonuna havale edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkan Vekili
<i>Biltekin Özdemir</i>	<i>Metin Şahin</i>
Samsun	Antalya
Sözcü	Üye
<i>Hüseyin Yayla</i>	<i>İ. Ertan Yülek</i>
Hatay	Adana
Üye	Üye
<i>Sait Açıba</i>	<i>Aydın Tümen</i>
Afyon	Ankara
Üye	Üye
<i>Süleyman Hatinoğlu</i>	<i>Cafer Tufan Yazıcıoğlu</i>
Artvin	Bartın
Üye	Üye
<i>Abbas İnceayan</i>	<i>Mustafa Çiloğlu</i>
Bolu	Burdur
Üye	Üye
<i>Ertuğrul Yalçınbayır</i>	<i>Ali Rahmi Beyreli</i>
Bursa	Bursa
Üye	Üye
<i>Hilmi Develi</i>	<i>Aslan Polat</i>
Denizli	Erzurum

Üye	Üye
<i>Mustafa Balcılar</i>	<i>Refik Aras</i>
Eskişehir	İstanbul
Üye	Üye
<i>Algan Hacaloğlu</i>	<i>Esat Bütün</i>
İstanbul	Kahramanmaraş
Üye	Üye
<i>Şinasi Altuner</i>	<i>Çetin Bilgir</i>
Karabük	Kars
Üye	Üye
<i>Hadi Dilekçi</i>	<i>Nurettin Kaldırımçı</i>
Kastamonu	Kayseri
Üye	Üye
<i>Necdet Tekin</i>	<i>Hayrettin Uzun</i>
Kırklareli	Kocaeli
Üye	Üye
Mustafa Ünalı	<i>Süleyman Çelebi</i>
Konya	Mardin
(İmzada bulunamadı.)	
Üye	Üye
<i>Doğan Baran</i>	<i>Abdüllatif Şener</i>
Niğde	Sivas
Üye	Üye
<i>Cevat Ayhan</i>	<i>Cemal Alişan</i>
Sakarya	Samsun
Üye	Üye
<i>Yıldırım Aktürk</i>	<i>Hasan Çağlayan</i>
Uşak	Çorum

Dışişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışişleri Komisyonu

20.1.1998

Esas No. : 11618

Karar No. : 13

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Cumhuriyeti ve Letonya Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı Komisyonumuzun 15 Ocak 1998 tarihli 6 ncı Birleşiminde Dışişleri Bakanlığı temsilcileri ile Hazine Müsteşarlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığı yetkililerinin katılmalarıyla görüşülmüştür.

Türk özel teşebbüsüne Letonya'da, Letonya özel teşebbüsüne Türkiye'de karşılıklı ekonomik ve yasal güvence sağlanmasını amaçlayan Tasarı, ekonomimizin dünya ekonomisi ile entegre edilmesine katkıda bulunacağı düşünülererek Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Sözcü
<i>Murat Karayağçın</i>	<i>A. Ahmet Denizolgun</i>
Samsun	Antalya
Kâtip	Üye
<i>B. Fırat Dayanıklı</i>	<i>Cevdet Akçalı</i>
Tekirdağ	Adana
Üye	Üye
<i>Cemal Külahlı</i>	<i>Bekir Aksoy</i>
Bursa	Çorum
Üye	Üye
<i>Hüseyin Kansu</i>	<i>Ercan Karakaş</i>
İstanbul	İstanbul
Üye	Üye
<i>Osman Yumakoğulları</i>	<i>Osman Çilsal</i>
İstanbul	Kayseri
	Üye
	<i>Cemal Özbilen</i>
	Kırklareli

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE LETONYA
CUMHURİYETİ ARASINDA YATIRIMLARIN
KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASINA
İLİŞKİN ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ
UYGUN BULUNDUĞU HAKKINDA
KANUN TASARISI**

MADDE 1. - 18 Şubat 1997 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ve Letonya Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL
ETTİĞİ METİN

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE LETONYA
CUMHURİYETİ ARASINDA YATIRIMLARIN
KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASINA
İLİŞKİN ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ
UYGUN BULUNDUĞU HAKKINDA
KANUN TASARISI**

MADDE 1. - Tasarının 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. - Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(Dışişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 3. — Tasarımın 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

A. Mesut Yılmaz
Başbakan
Devlet Bakanı ve Başb. Yard.
B. Ecevit
Devlet Bakanı
G. Taner
Devlet Bakanı
Y. Seçkiner
Devlet Bakanı
Prof. Dr. H. S. Türk
Devlet Bakanı
R. Serdaroğlu
Devlet Bakanı
Prof. Dr. Ş. Gürel
Devlet Bakanı
Dr. İ. Çelebi
Devlet Bakanı
R. Şahin
Devlet Bakanı
C. Kavak
Devlet Bakanı
R. K. Yücelen
Devlet Bakanı
M. Batallı
İçişleri Bakanı
M. Başesgioğlu
Maliye Bakanı
Z. Temizel
Bayındırlık ve İskân Bakanı
Y. Topçu
Ulaştırma Bakanı
N. Menzir
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı
Prof. Dr. N. Çağan
Enerji ve Tabii Kay. Bakanı
M. C. Ersümer
Turizm Bakanı
İ. Gürdal

Millî Sav. Bak. ve Başb. Yard.
İ. Sezgin
Devlet Bakanı
H. Özkan
Devlet Bakanı
İ. Saygın
Devlet Bakanı
Prof. Dr. S. Yıldırım
Devlet Bakanı
M. Gürdere
Devlet Bakanı
Prof. Dr. A. Andican
Devlet Bakanı
M. Yılmaz
Devlet Bakanı
B. Kara
Devlet Bakanı
E. Aşık
Devlet Bakanı
H. Gemici
Adalet Bakanı
O. Sungürlü
Dışişleri Bakanı V.
Ş. Gürel
Millî Eğitim Bakanı
H. Uluğbay
Sağlık Bakanı
H. İ. Özsoy
Tarım ve Köy İşleri Bakanı
M. Taşar
Sanayi ve Ticaret Bakanı
Y. Erez
Kültür Bakanı
İ. Talay
Orman Bakanı
E. Taranoğlu

Çevre Bakanı
Dr. İ. Aykut

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
VE
LETONYA CUMHURİYETİ ARASINDA
YATIRIMLARIN KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASINA İLİŞKİN
ANLAŞMA

Türkiye Cumhuriyeti ve Letonya Cumhuriyeti bundan sonra Taraflar olarak anılacaklardır. Özellikle bir Taraf yatırımcılarının diğer Tarafın ülkesindeki yatırımlarıyla ilgili olarak, aralarındaki ekonomik işbirliğini artırma arzusu ile,

Anılan yatırımların tabi olacağı uygulamalara ilişkin bir anlaşma aklının, sermaye ve teknoloji akımı ile Tarafların ekonomik gelişimini teşvik edeceğini kabul ederek,

İstikrarlı bir yatırım ortamı meydana getirmek ve ekonomik kaynakların en etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere, yatırımların adil ve hakkaniyete uygun muameleye tabi tutulmasını arzu edileceğini kabul ederek ve

Yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması için bir anlaşmanın imzalanması kararıyla,

Aşağıdaki şekilde anlaşmaya varmışlardır :

MADDE I
Tanımlar

İşbu Anlaşmanın amacı bakımından;

1. "Yatırımcı" terimi :

(a) Her bir Tarafın yürürlükteki mevzuatına göre vatandaşı sayılan gerçek kişileri,

(b) Taraflardan her birinin yürürlükteki mevzuatı çerçevesinde kurulmuş ve merkezi o Tarafın ülkesinde bulunan şirketler, firmalar veya iş ortaklıklarını ifade eder.

2. "Yatırım" terimi, ev sahibi Tarafın kanun ve nizamlarına uygun olmak kaydıyla, her türlü mal varlığını ve sınırlayıcı olmamakla beraber özellikle aşağıdakileri kapsar :

(a) hisse senetleri, tahviller ya da şirketlere katılımın diğer şekilleri,

(b) yeniden yatırımda kullanılan hasılatlar, para alacakları veya malî değeri olup kanunen ifa edilebilen bir yatırımla ilgili diğer haklar,

(c) taşınır ve taşınmaz mallar ile ipotek, tedbir, rehin gibi diğer aynı haklar ile diğer benzer haklar,

(d) telif hakkı, patent, lisans, sınaî tasarım, teknik proses ile bunların yanısıra ticarî marka, peştemaliye, know-how gibi sinai ve fikri mülkiyet hakları ile benzer diğer haklar,

(e) aşağıda daha sonra tanımlanacağı gibi, doğal kaynakların aranması, işlenmesi, istihracı, işletilmesi dahil olmak üzere her bir Tarafın ülkesinde kanun ya da sözleşme ile verilmiş iş imtiyazları.

3. "Hasılatlar" terimi, bir yatırımdan elde edilen ve özellikle ancak sınırlayıcı olmayacak şekilde kâr, faiz ve temettüleri içerir.

4. (a) "Ülke" terimi, Türkiye bakımından; kara ülkesi ve karasuları ile uluslararası hukuka uygun olarak yargılama veya egemenlik haklarına sahip olduğu ülke denizlerini ifade eder.

(b) "Ülke" terimi, Letonya bakımından egemenliği altındaki kara ülkesini ve Letonya Cumhuriyetinin uluslararası hukuka uygun olarak egemenlik ve egemenlik ve yargı haklarına sahip olduğu deniz ve denizaltı alanlarını ifade eder.

MADDE II

Yatırımların Teşviki ve Korunması

1. Her bir Taraf, kendi ülkesinde diğer Taraf yatırımcılarının yatırımlarına ve ilgili faaliyetlerine benzer durumlarda herhangi üçüncü bir ülkenin yatırımcılarının yatırımlarına kendi kanun ve nizamları çerçevesinde göstereceği muameleden daha az elverişli olmayacak şekilde, izin verecektir.

2. Taraflardan her biri kurulmuş olan bu yatırımlara benzer durumlarda kendi yatırımcılarının yatırımları veya herhangi üçüncü bir ülke yatırımcılarının yatırımlarına uyguladığı muameleden hangisi en elverişli ise, o muameleden daha az elverişli olmayan bir muamele uygulayacaktır.

3. Tarafların, yabancıların ülkeye giriş, geçici ikâmet ve istihdamı ile ilgili kanun ve nizamlarına uygun olarak;

(a) Taraflardan her birinin vatandaşlarının, kendilerinin veya kendilerini istihdam eden Tarafın yatırımcısının önemli bir miktar sermaye veya başka kaynak taahhüdünde bulunduğu veya bulunmak üzere olduğu bir yatırımın kurulması, geliştirilmesi, idaresi amacıyla veya işletilmesine ilişkin tavsiyelerde bulunmak üzere diğer Tarafın ülkesine girmesine ve kalmasına izin verilecektir.

(b) bir Tarafın yürürlükteki kanun ve nizamlarına uygun olarak kurulan ve diğer Taraf yatırımcılarının yatırımları olan şirketler seçtikleri idarî ve teknik personeli tabiyetlerine bakılmaksızın istihdam etmeye mezu olacaklardır.

4. İşbu maddenin hükümleri, Taraflardan herhangi birinin Taraf olduğu aşağıdaki anlaşmalar bakımından geçerli olmayacaktır :

(a) mevcut veya gelecekteki herhangi bir gümrük birliği, serbest bölge, bölgesel ekonomik teşkilat veya benzer uluslararası anlaşmalar,

(b) tamamen veya esas olarak vergilendirmeye ilişkin olanlar.

MADDE III

Kamulaştırma ve Tazminat

1. Yatırımlar, yürürlükteki mevzuata ve işbu Anlaşmanın II'nci Maddesinde konu edilen genel prensiplere uygun olarak, kamu yararına ve ayrımcı olmayacak biçimde yapılmadıkça ve anında, yeterli ve etkin tazminat ödenmedikçe kamulaştırılmayacak, devletleştirilmeyecek veya doğrudan ya da dolaylı olarak benzer etkisi olan tedbirlere maruz bırakılmayacaktır.

2. Tazminat, kamulaştırılan yatırımın kamulaştırma işleminin yapıldığı veya öğrenildiği tarihten önceki gerçek değerine eşit olacaktır. Tazminat gecikmesiz olarak ödenecek ve Madde IV paragraf 2'de tanımlandığı gibi serbestçe transfer edilebilir olacaktır.

3. Yatırımları, diğer Tarafın ülkesinde savaş, ayaklanma, iç karışıklık veya diğer benzer olaylar nedeniyle zarar gören Taraflardan her birinin yatırımcıları, diğer Tarafça kendi yatırımlarına ya da herhangi üçüncü bir ülke yatırımcılarına uygulanan muameleden daha az elverişli olmayacak şekilde, bu tür kayıplarla ilgili olarak benimsenecek işlemlerden hangisi en elverişli ise, o muameleyle tabi tutulacaklardır.

MADDE IV

Ülkesine İade ve Transfer

1. Taraflardan her biri, iyi niyetle ve kendi mevzuatına uygun olarak, bir yatırımla ilgili bütün transferlerin kendi ülkesinden içeri ve dışarıya serbestçe ve gereksiz gecikme olmaksızın yapılmasına izin verecektir. Bu tür transferler aşağıdakileri içerir :

- (a) hasılatlar,
- (b) bir yatırımın tamamının veya bir kısmının satışı veya tasfiyesinden elde edilen kazançlar,
- (c) Madde III çerçevesinde tazminat,
- (d) yatırımlarla ilgili borçlardan kaynaklanan faiz ödemeleri ve geri ödemeler,
- (e) diğer Tarafın ülkesinde bir yatırımla ilgili çalışma izni almış olan bir Tarafın vatandaşlarının elde ettikleri maaşlar, haftalık ücretler ve diğer ödemeler,
- (f) bir yatırım uyuşmazlığından doğan ödemeler.

2. Transferler, yatırımın yapılmış olduğu konvertibl para birimi veya yatırımcı ile ev sahibi Taraf arasında aksine bir anlaşma yapılmadığı takdirde, herhangi bir konvertibl para birimiyle ve transferin yapıldığı tarihte geçerli olan döviz kuru üzerinden yapılacaktır.

MADDE V

Halefiyet

1. Eğer bir Taraf yatırımcısının yatırımı ticarî olmayan risklere karşı kanunî bir sistem dahilinde sigorta edilmişse, sigortalayanın sigorta anlaşmasının şartlarından ileri gelen her türlü halefiyeti diğer Tarafça tanınacaktır.

2. Sigortalayan, yatırımcının kullanmaya yetkili olabileceği haklar dışında hiç bir hakkı kullanmaya yetkili olmayacaktır.

3. Bir Taraf ile yatırımcı arasındaki uyuşmazlıklar, bu Anlaşmanın VII. Maddesi hükümleri uyarınca çözümlenecektir.

MADDE VI

Aykırlık

Bu Anlaşma, yatırımları ve ilgili faaliyetleri benzer durumlarda bu Anlaşma ile sağlanandan daha elverişli bir muameleye tabi kılan,

(a) Taraflardan her birinin kanun ve nizamları, idarî uygulamalar veya usullere ya da idarî veya yargısal kararlara,

(b) uluslararası hukukî yükümlülöklere, veya

(c) bir yatırım anlaşması veya yatırım izni kapsamındaki de dahil olmak üzere, herhangi bir Tarafın üstlenmiş olduğu yükümlölöklere aykırı olmayacaktır.

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlenmeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir :

(a) her iki Tarafın da bu Merkeze üye olmaları halinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması halinde bir yıl içinde nihai kararın alınmaması gerekir.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

MADDE VIII

Taraflar Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflar, işbu Anlaşmanın yorumu veya uygulaması ile ilgili her türlü uyuşmazlığa iyi niyet ve işbirliği ruhu içinde, çabuk ve adil çözüm arayacaklardır. Bu bakımdan, Taraflar bu tür çözümlere ulaşmak için doğrudan ve anlamlı görüşmeler yapmayı kabul ederler. Eğer Taraflar, aralarında uyuşmazlığın başladığı tarihten itibaren altı ay içinde bu yöntemle uzlaşmaya varamazlarsa, uyuşmazlık herhangi bir Tarafın talebi üzerine, üç üyeli bir tahkim heyetine götürülebilir.

2. Her bir Taraf talebin alınmasından itibaren iki ay içinde, birer hakem tayin edecektir. Bu iki hakem, üçüncü bir ülke vatandaşı olan üçüncü bir hakemi Başkan olarak seçeceklerdir. Taraflardan biri belirlenen süre içinde bir hakem tayin edemezse, diğer Taraf, Uluslararası Adalet Divanı'nın Başkanından bu tayini yapmasını talep edebilir.

3. Eğer iki hakem, seçimlerinden itibaren iki ay içinde Heyet Başkanının seçimi konusunda anlaşma sağlayamazlarsa, Heyet Başkanı, Taraflardan birinin talebi üzerine Uluslararası Adalet Divanı Başkanı tarafından seçilecektir.

4. Uluslararası Adalet Divanı Başkanı, işbu Maddenin (2) ve (3.) paragraflarında belirtilen kovidelerde görevini yerine getirmekten alıkonulursa veya bu şahıs Taraflardan birinin vatandaşı ise seçim Başkan yardımcısı tarafından yapılacaktır ve Başkan yardımcısı da anılan görevi yerine getirmekten alıkonulursa veya Taraflardan birinin vatandaşı ise seçim Taraflardan birinin vatandaşı olmayan en kıdemli Divan üyesi tarafından yapılacaktır.

5. Tahkim Heyeti Heyet Başkanının seçildiği tarihten itibaren üç ay içinde, işbu Anlaşmanın diğer maddeleriyle tutarlı olacak şekilde usul kuralları üzerinde anlaşmaya varacaklardır. Böyle bir anlaşmanın sağlanamaması halinde, Tahkim Heyeti, uluslararası tahkim usulü kurallarını dikkate alarak usul kurallarını tayin etmesini Uluslararası Adalet Divanı Başkanından talep edecektir.

6. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, Başkanın seçildiği tarihten itibaren sekiz ay içinde, bütün beyanlar yapılacak, bütün duruşmalar tamamlanacak ve Tahkim Heyeti -hangisi daha sonra gerçekleşirse- duruşmaların bittiği tarihte veya son beyanlardan sonra iki ay içinde karara varacaktır. Tahkim Heyeti, nihaî ve bağlayıcı olacak kararını oy çokluğu ile alacaktır.

7. Başkanın, diğer hakemlerin masrafları ve yargılama ile ilgili diğer masraflar Taraflarca eşit olarak ödenecektir. Bununla birlikte, Tahkim Heyeti giderlerin daha yüksek bir oranının Taraflardan biri tarafından ödenmesine re'sen karar verebilir.

8. Eğer bir uyuşmazlık, bu Anlaşmanın VII. Maddesi uyarınca bir uluslararası tahkim mahkemesine sunulmuş ve hâlâ orada çözüm beklemekte ise, aynı uyuşmazlık işbu madde hükümleri uyarınca başka bir uluslararası tahkim mahkemesine sunulmayacaktır. Bu, her iki Taraf arasında doğrudan ve anlamlı görüşmeler yoluyla bağlantı kurmayı engellemeyecektir.

MADDE IX

Yürürlüğe Girme

1. İşbu Anlaşma, her bir Tarafın diğerine işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli tüm dahilî hukukî formaliteleri tamamladığını bildirdikleri tarihte yürürlüğe girecektir. Anlaşma on yıllık bir dönem için yürürlükte kalacak ve bu Maddenin ikinci paragrafına göre sona erdirilmediği sürece yürürlükte kalacaktır. İşbu Anlaşma, yürürlüğe giriş tarihinde mevcut olan yatırımlara uygulanacağı gibi, bundan sonra yapılan veya gerçekleşen yatırımlara da uygulanacaktır.

2. Taraflardan her biri yazılı olarak diğer Tarafa, bir yıl öncesinden feshi ihbarda bulunarak, Anlaşmayı ilk on yıllık dönemin sonunda veya bundan sonra her an sona erdirebilir.

3. İşbu Anlaşma Taraflar arasında yazılı bir anlaşma ile değiştirilebilir. Herhangi bir değişiklik, Taraflardan her birinin diğer Tarafa değişikliğin yürürlüğe girmesi için gerekli tüm dahili formaliteleri tamamladığını bildirmesi üzerine yürürlüğe girecektir.

4. İşbu Anlaşmanın sona ermesi tarihinden önce yapılan ya da gerçekleşen ve bu Anlaşmanın uygulanacağı yatırımlarla ilgili olarak, bu Anlaşmanın diğer bütün Maddelerinin hükümleri, söz konusu sona erme tarihinden itibaren ilave bir on yıl daha yürürlükte kalacaktır.

Bu Anlaşmayı Tarafların tam yetkili temsilcileri, huzurlarında imzalamışlardır.

18.2.1997 tarihinde Türkçe, Letonca ve İngilizce dillerinde hepsi de asıl olarak imzalanmıştır.

Yorumda farklılık olması halinde İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ADINA

LETONYA CUMHURİYETİ

ADINA

